

בעיניים פקוחות

הספר אינו מתאר את זוועת אושוויץ, אלא את היום ההולך וצר בהמבורג שתחת חוקי נירנברג. הקריאה מעוררת מחשבות ישראליות רלוונטיות

והבת לסייע לו לשרוד, ונמלטו מן העיר המופצצת. "הנושא שלי בספר לא היה בשום אופן האנטישמיות (...). ה'חומות' שלי הן 'חוקי נירנברג', חוקי הטרור של המרינה". ואילנה המרמן כותבת בהקדמה: "האבסורדיות הזאת - שילוב של חקיקה מדויקת עם ריכוז ורדיפה - היא תופעה מודרנית, וכוחה עדיין במותניה". למשל, כאן, אצלנו, עכשיו. בישראל יש חומות גלויות לעין וגם סמויות. באחרונות חשים רק הפלסטינים הנאבקים לשרוד בשטחי מחיה מצטמצמים.

הקריאה ביומן הריכוז בגרמניה מנכיחה את ההווה הישראלי, כפי שהוא מתבטא באזורים שבהם המדינה שולטת בכני אדם הנראים לה מיותרים ונחותים. האיש שממש טוב לו בישראל, יודע, כמובן, מההשוואה הכופרת הזאת. אבל בעלי העיניים הפקוחות והמצוי פון הערני לא יוכלו להימנע מההבנה שהזמן שהחל ב-1933 מאותת אלפי אזרחות כלפי החברה הישראלי. בשנות הנאציזם שלפני הפתרון הסופי תכפו איסורים והגבלות על יהודי גרמניה: בעיסוקיהם, בלימודים, בתיאטרון, ברחוב ובגנים, בתחבורה הציבורית. תוספת הטלאי הצהוב ב-1941 סימנה אותם כקורבן מועד. מי שטורח להתערבן בחדשות מהיישוב הפלסטיני בגדה, ייווכח לדעת שמדי לילה מתרחשים שם אירועים אלימים זעירים בסגנון משטרים אפלים. מתנחלים גוזלים אדמות, פורעים בערדי צאן, מנפצים חלונות של מכוניות פלסטיניות, מפנצ'רים את גלגליהן ומורחים כתובות פוגעניות על קירות בתי הפלסטינים. כל אלה בחסות השלטון הישראלי. "כל תחנות המשטרה הממלכתיות נדרשות להימנע מהתערבות ומנקיטת צעדי-נגד" (כאן, מתוך מברק מאת היינריך היידריך, 10.11.38).

הסופרת הסתגרה בביתה במשך 30 שנה לאחד תום המלחמה בגלל הפגיעה הנפשית הקשה בצעירותה. במהלך המלחמה ילדה בת לחייל גרמני, שנהרג אחד כך. בפתחת כל פרק מהסיפור המשפחתי והאישי שלה היא מצטטת מחוקי נירנברג ומהתקנות שהוליד המשטר. כך הולכת ונבנית החומה הסמויה מעין האזרח הגרמני החף מכל קשרי דם יהודיים. "יהודים (...) אינם יכריזים להיות אזרחי הרייך, אין להם זכות הצבעה ואין הם יכולים לכהן במשרה ציבורית (14.11.35)". "רשויות המשטרה המקומיות אוסרות על היהודים לצאת לרחוב (להיות מחוץ לדיירותיהם) אחרי השעה 8:00 בערב (בקיץ אחרי 9:00) (1.9.39)".

"אנחנו", כותבת הכט, "מאחר שחינו תחת חסותה של אמנו הארית, היינו רשאים להקשיב לרדיו". כשהאזינו לקונצרט או להרצאה היו היא ואמה נתקפות רגשות אשם "מפני שמנת חלקנו טובה מזו של זולתנו".

אושוויץ, אלא את היום-יום ההולך וצר בעיר תחת חוקי נירנברג. תחילה נאסר על אביה, שהיה עורך דין מבוסס, לעסוק במשפטים או להיכנס לבניין בית הדין האזרחי, או אפילו לשאת בתוארו המקצועי. בשלב מאוחר יותר נאלץ לעבוד למגורים נחותים נפרדים, כדי שלא לסכן את משפחתו, ובהמשך התקשו האם

בפתיחת כל פרק מהסיפור המשפחתי והאישי שלה היא מצטטת מחוקי נירנברג ומהתקנות שהוליד המשטר. כך הולכת ונבנית החומה הסמויה מעין האזרח הגרמני החף מכל קשרי דם יהודיים

★ "חומות סמויות מן העין", אינגבורג הכט, מרגמית (הקדמה): אילנה המרמן, אחרת בית, 200 עמ'

1 אחד המפגשים הנערכים בקרב משפחה שצאצאיה התפזרו לכל רוח, ישבו סביב השולחן בני אדם שאין להם דבר במשותף מלבד אי-אילו גנים זניחים, שאינם ניכרים בתווי פנים או בנטיית אופי. בין המנה העיקרית לקי-נוח התעוררה שיחה פוליטית, שממנה, כידוע, נמנעים שומרי נפשם בנסיבות רגישות שכאלה. המחלוקת התבטאה בזהירות מנומסת, עד כי מישוה מפוזרת ניו ג'רסי העיר: אבל בסך הכל נראה לי שטוב לכם כאן בישראל. ומישהי הגיבה נחפזת (קרוב לוודאי שאני): לא, לא טוב לנו כאן בישראל. רע לנו, כי אנחנו אשמים במרירת חייו של עם אחר, וזה משפיע על החברה שלנו באופנים מכווערים וגסים. מישוה הגיב מיד על התגובה הנמהרת, וקולו היה רך ונינוח וחיוכו האיר: למה רע? מה פתאום רע? אני חושב שממש טוב לנו כאן, בישראל. על כך לא היה מענה באותן נסיבות של שלום-בית הכרחי ומשפחתי ויהי-מה.

הספר "חומות סמויות מן העין" מעלה בזיכרון עשרות קטעי שיחה לוקאליים. מכל עבר מהדהדים משפטי ססמה משומשים: הם רוצים לזרוק אותנו לים, זה או הם או אנחנו. כמו היהודים בגרמניה בשעתם הקשה, הפלסטינים הם גוש "הם" כוללני, נטול אפיונים אנושיים. בשגרתנו השכועה איננו מעלים בדעתנו בני אדם טובלים ברצועת עזה וביישובים הפלסטיניים שמעבר לקו הירוק. לבם של בעלי המצפון אומנם נחמץ מצער ומרגשי אשם על האנשים האומללים האלה, על עמידתם תם החנוקה במחסומים, על התעללויות יומיומיות מצד מתנחלים וחיילים, אבל גם הם ממשיכים ליהנות מתנאי חיים טובים. האדם הישראלי, כמו האדם הגרמני בשעתו הרעה (החל מעליית הנאצים לשלטון), מעדיף להמשיך בשגרתו הצדכנית-בליינית, כי מה הוא יכול לעשות? אילנה המרמן מספרת בהקדמה, שבמסע לקידום ספרה השני של אינגבורג הכט, "כוח המרפא של הוי-כרון", ניגשה אל הסופרת "אישה מבוגרת, מטופחת מאוד". הגברת שאלה את הכט לשלום בני המשפחה. היא סיפרה שהייתה מזכירה במשרדו של הכט האב, ואמרה: "לא ידענו כלום, או לא רצינו לדעת כלום, כי אנחנו לא נפגענו. החיים התאכזרו אליכם... ואנחנו תקי ענו את הראש בחול. מה וכולנו לעשות?".

הכט, בת לאב יהודי ואם גרמנייה, נולדה ובגרה בהמבורג, ושם חוותה את ההדרגתיות שכרחיקת יהדות גרמניה מארץ החיים. ספרה אינו מתאר את זוועת